

АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОУЧВАНЕ

ПРОУЧВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНОТО МНЕНИЕ
В ИКОНОМИЧЕСКИЯ СЕКТОР, ОТНОСНО
ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ЗА ОЦЕНКА ЗА
ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА
/ОВОС/ НА ВИДОВЕТЕ МОРСКА ТРЕВА

Проект Carbon Binding Blue Black Sea/ BSB00020

Това проучване се извършва от Бургаска регионална туристическа асоциация в изпълнение на проект **Carbon Binding Blue Black Sea.**

Номер на проекта BSB00020

Кратко име на проекта BlueC

Ниво на разпространение Публично

1. Кратко резюме

Морските тревы в Черно море представляват ценни крайбрежни екосистеми, които стабилизират морското дъно, подобряват качеството на водите, улавят и съхраняват въглерод и осигуряват местообитания за множество видове риби. В рамките на проекта Carbon Binding Blue Black Sea (BlueC)/BSB00020, беше проведено анкетно проучване с цел оценка на нивото на информираност и

обществените нагласи, относно ролята на морските тревы и необходимостта от тяхното системно включване в процедурите по оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС). В анкетата са регистрирани 1,553 попълвания, като не всички респонденти са отговорили на всички въпроси. Анализът на резултатите разкрива ясно изразени зависимости между регионална принадлежност, образователно равнище, професионален сектор, ниво на познания и готовност за подкрепа на управленски и регулаторни мерки.

Резултатите показват, че общата информираност, относно местообитанията на морската трева по българското Черноморие остава ниска, въпреки значимостта на темата за състоянието на крайбрежните екосистеми. Крайбрежните респонденти демонстрират по-добро общо познаване на морските тревы, но са по-слабо запознати с процедурите по ОВОС и с икономическата им стойност. За разлика от тях, участниците от вътрешността на страната, особено тези с висше образование и заети в академични, административни или неправителствени организации, показват по-добро разбиране на нормативните и икономическите аспекти и изразяват по-силна подкрепа за въвеждането на по-строги управленски мерки. Данните ясно показват, че с повишаването на информираността нараства и подкрепата за регулаторни мерки, както и готовността за участие в обществени обсъждания. Обратната връзка от респондентите показва силна обществена подкрепа за по-системното включване на морските тревы в процедурите по ОВОС и ясно осъзнаване на тяхната екологична значимост и уязвимост. Идентифицирана е необходимост от по-добра научна обосновааност, по-ефективна комуникация и по-голяма законодателна яснота. Част от предложените от респондентите мерки са директно приложими и могат да бъдат интегрирани като препоръки в следващите етапи на проекта. За по-ефективното опазване на морските тревы се препоръчва съчетаване на институционално укрепване чрез работа с експертни общности и компетентни институции, както и целенасочени информационни и образователни инициативи, насочени към крайбрежните общности и местните заинтересовани страни.

2. Контекст и цели на проучването

В рамките на проект Carbon Binding Blue Black Sea (BlueC)/ BSB00020 беше проведена анкета с 30 въпроса, насочена към оценка на нивото на информираност, знанията и нагласите, относно ролята на морските тревы и тяхното включване в процесите на планиране и процедурите по Оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС). Проучването е осъществено в контекста на нарастващите екологични предизвикателства в Черно море, свързани с влошаване на качеството на водите, загуба на крайбрежни местообитания и засилен антропогенен натиск от урбанизация, риболов и инфраструктурни проекти. Морските тревы са ключови крайбрежни екосистеми, които имат съществено значение за улавянето и съхранението на „син въглерод“, стабилизирането на седиментите и поддържането на високо биоразнообразие, но остават слабо познати и недостатъчно интегрирани в процесите на планиране и ОВОС.

2.1. Цел на проучването

Целта на настоящото проучване е да се оцени нивото на информираност, знанията и нагласите на различни обществени групи, относно ролята и въздействието на морските тревы върху състоянието на морската среда и качеството на водите. Освен това, проучването идентифицира основните информационни пропуски и потребности от допълнителна осведоменост.

Получените резултати ще послужат като основа за по-ефективно опазване на морските тревы и разработване на целенасочени информационни и образователни мерки. В този контекст проекта цели да подобри научната база, институционалния капацитет и обществената информираност, относно ролята на морските тревы като природно-базирано решение за адаптация към климатичните промени и опазване на морските екосистеми.

2.2. Основни въпроси, които адресира анкетата

- Познаване на местообитанията и екологичната роля на морските тревы;
- Знания за икономическата стойност и значението им за устойчиво управление;
- Информираниост, относно процедурите по ОВОС и включването на морските тревы в стратегическото планиране;
- Нагласи към различни управленски мерки и готовност за участие в обществени обсъждания.

2.3. Целева група на участниците

Анкетата е насочена към различни целеви групи, включително крайбрежни общности, академични и административни институции, НПО и други заинтересовани страни, които имат пряко взаимодействие с местообитанията на морските тревы.

3. Методология

Анкетното проучване е проведено чрез лични и онлайн интервюта с помощта на 15 обучени интервюиращи за оценка на информираността и нагласите, относно ролята на морските треви и тяхното включване в процедурите по ОВОС.

Компонент	Описание
Канали за провеждане	Директен контакт с респонденти или онлайн интервюта
Период на провеждане	07 Май - 15 Септември 2025
Брой специфични въпроси	37
Тематично разделение	1. Екологична роля и местообитания на морските треви 2. Икономическа стойност и устойчиво управление 3. Процедури по ОВОС и нормативни аспекти 4. Нагласи към мерки и участие в обществени обсъждания 5. Демографски и социално-икономически характеристики
Тип на извадката	Целева и доброволна; участници от крайбрежни и вътрешни райони на България, както и от чужбина
Общ брой респонденти	1,553
Ограничения и изкривявания	• Социално желателно отговаряне • Някои групи може да са по-слабо представени • Отговорите да са частично субективни

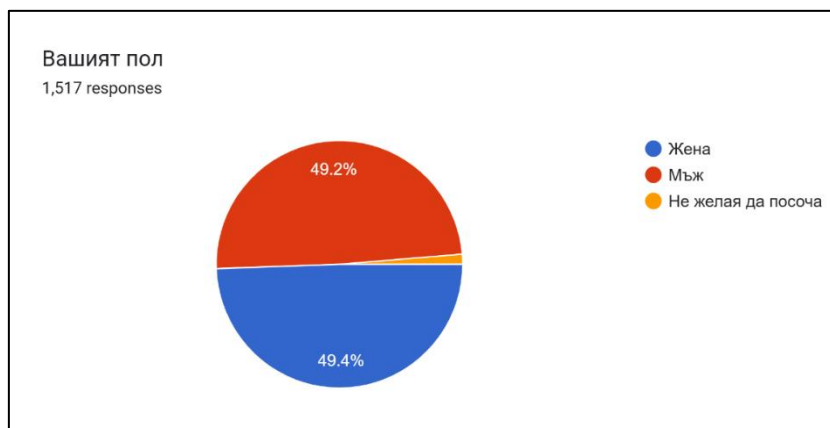
4. Профил на участниците

4.1. Демографска информация (възраст, пол, местоположение и др.)

Възрастовото разпределение на извадката (Фиг.1). е силно концентрирано в средните и по-високите възрастови групи, като доминират респонденти на 56–68 години (35.7%) и 31–43 години (29.9%). Участието на по-младите (18–30 години) е 17%, докато групата 44–56 години представлява 13.6%. Делът на респонденти над 68 години е минимален. Разпределението по пол е практически равномерно: 49.4% от респондентите са жени, а 49.2% – мъже, което показва добре балансирана извадка. Само 1.4% са предпочели да не посочат своя пол (Фиг.2).

Фиг. 1. Възрастова категория на респондентите

Фиг. 2. Пол на респондентите

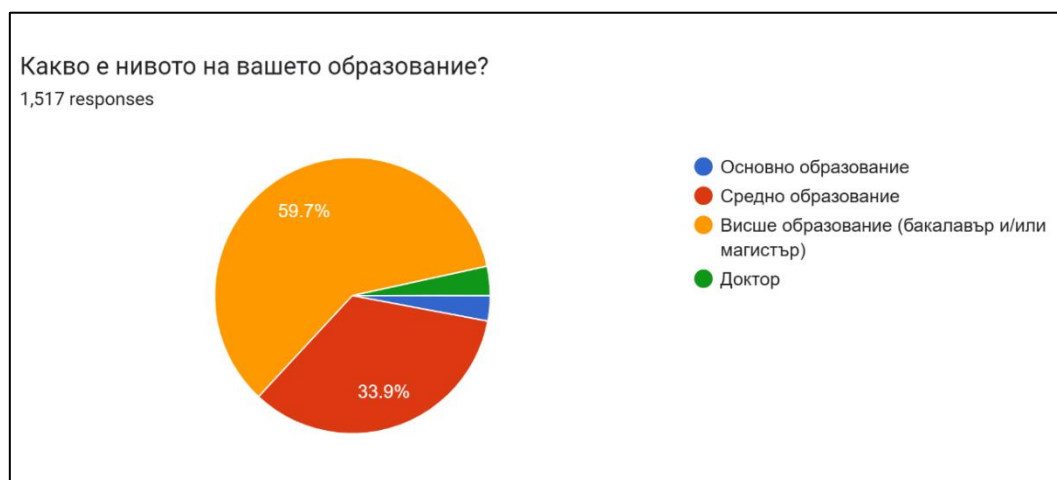
За регион на пребиваване или работа са попълнили 1,517 респондента. Има респонденти от почти всички региони на България и значим брой участници, живеещи или работещи в чужбина – основно Белгия, Германия, Нидерландия и Великобритания. След групиране на населените места по категории се получава следното разпределение:

- Крайбрежни общини и населени места – 74.9 %.
- Вътрешност/ друга част на България – 22.2 %.
- Чужбина – 0.6%.
- Липсва/ неуточнен регион – 2.3 %.

Следователно събраните данни следва да се разглеждат през призмата на силно представените крайбрежни общности, които имат специфична чувствителност към състоянието на морската и крайбрежната среда.

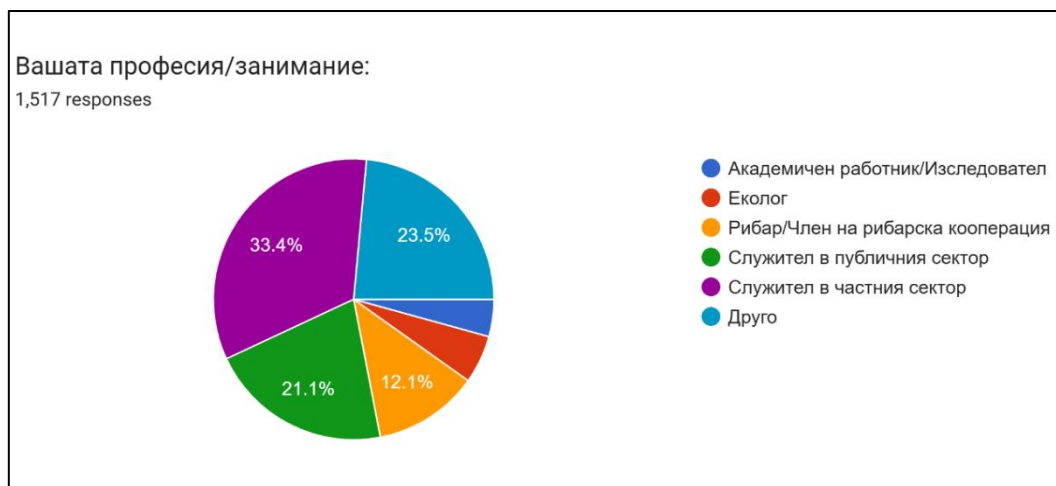
4.2. Образование и професия на анкетираниите

Образователната структура на извадката (Фиг. 3) е силно доминирана от респонденти с висше образование (59.7%), което е показател за високо ниво на формална квалификация сред участниците. Значителен е и дялът на лицата със средно образование (33.9%). Респондентите с основно образование съставляват 3.8%, докато участниците с докторска степен представляват 2.6%, оформяйки сравнително малка, но високо квалифицирана подгрупа. Информираността за ОВОС и икономическата стойност на морските треви нараства с увеличаване на образователното равнище. При основно образование 73.3 % нямат никакви познания за ОВОС, докато при висше образование този дял пада до 23.2%, а при докторска степен няма респонденти без познания. При висше и докторска степен значително се увеличава дялът на тези, които се определят като частично или значително запознати, както и на експертите. Подобна е картината и за икономическата стойност: 80% от респондентите с основно образование изобщо не са запознати с нея, 69.7% – със средно, 51.3% – с висше, докато при докторска степен дялът на напълно незапознатите спада до 17.3%. Това подкрепя извода, че ядрото на най-информираните респонденти са хората с висше и особено с докторска степен.

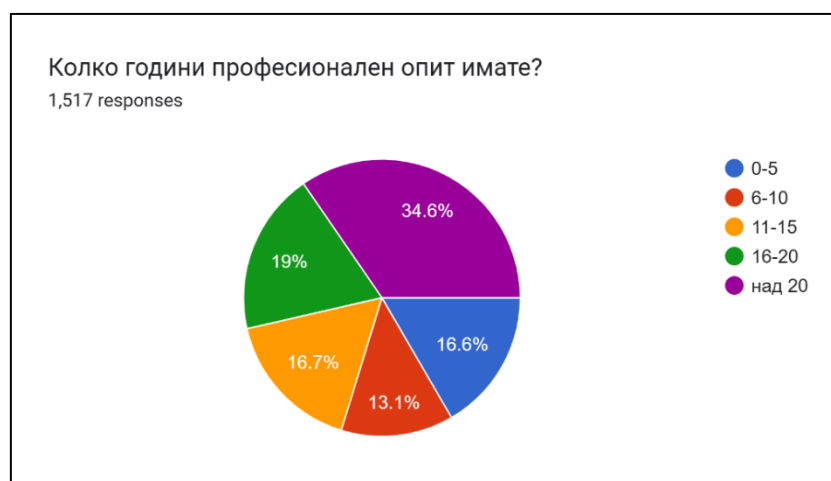

Фиг. 3. Ниво на образование на респондентите

33% от респондентите са служители в частния сектор, следвани (23.5%) от такива с друга професия и 21% в публичния сектор. Най-малък процент са респондентите от академични работници или изследователи (Фиг. 4). Най-голям процент от респондентите са с професионален опит над 20 г. (Фиг. 5).

Фиг. 4. Професия на респондентите

Фиг. 5. Професионален опит на респондентите

Академичната/изследователската общност, НПО и публичната администрация показват най-високи нива на информираност за ОВОС и икономическата стойност. Местните заинтересовани (рибарство, туризъм, пристанища) и частният бизнес по-често нямат познания за процедурите и икономическите аспекти, но имат по-висок дял на хора, които познават реалните местообитания на морската трева. Например около 29.4% от местните заинтересовани и 27.7% от академиците декларират, че са запознати с местообитанията, докато в частния сектор този дял е значително по-нисък.

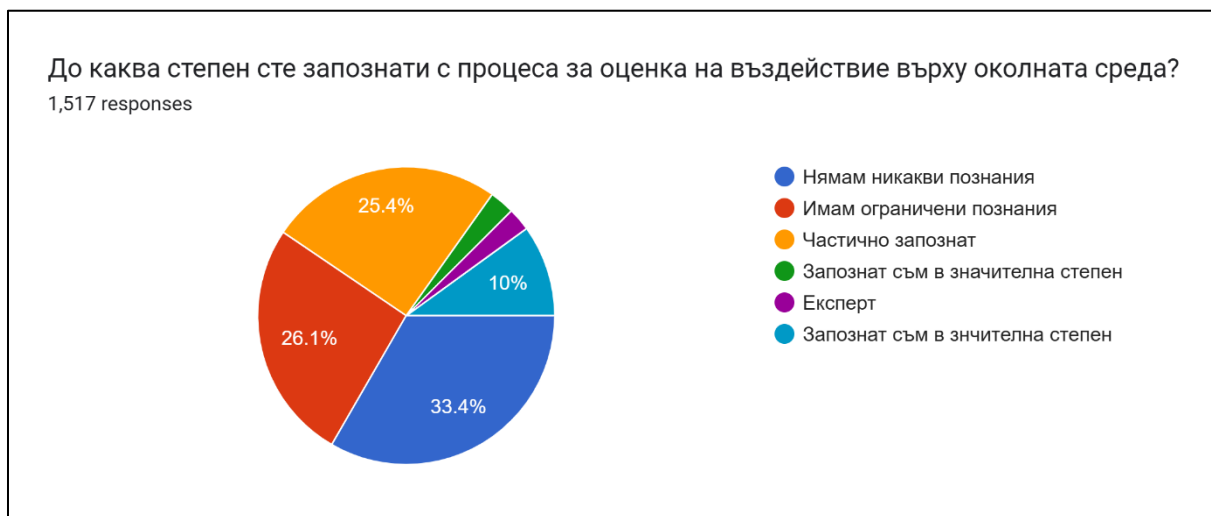
Това показва наличието на два взаимно усилващи се източника на информация: систематизираното експертно знание на академичните и административните участници и практическото, опитно знание на местните общности.

5. Резултати от проучването, структурирани по тема или по въпрос:

5.1. Познаване на процедурите по Оценка на въздействие върху околната среда (ОВОС)

Данните (Фиг. 6) показват ясно изразено ниско ниво на обща информираност, относно процеса по Оценка на въздействие върху околната среда (ОВОС) сред респондентите. Почти една трета (33.4%) заявяват, че нямат никакви познания, а още 26.1% посочват, че познанията им са силно ограничени. Това означава, че близо 60% от респондентите се намират в долната част на скалата и разполагат с минимално или несъществуващо разбиране за ОВОС. Средната група – тези, които са частично запознати – представлява 25.4%, което предполага наличие на известна базова осведоменост, но не и дълбочинно разбиране на процедурите и изискванията. По-високите нива на информираност са значително по-слабо представени: 12.7% твърдят, че са запознати в значителна степен, а едва 2.5% се самоопределят като експерти. Това подчертава, че силно компетентните респонденти са много малко, което е типично за теми с висока регулаторна и административна сложност.

Като цяло профилът на отговорите показва, че общественото разбиране за ОВОС е ограничено, доминирано от базови или липсващи знания, докато задълбочената експертиза е концентрирана в малък дял от участниците.

Фиг. 6 . Познаване на ОВОС като процедура

По региони се наблюдават съществени разлики.

За вътрешността на страната:

22 % – нямат никакви познания за ОВОС.

29.6% – имат ограничени познания.

30.1% – частично запознати.

15.7% – запознати в значителна степен.

2.6% – експерти.

За крайбрежието:

37% – нямат никакви познания.

25% – имат ограничени познания.

24% – частично запознати.

11.5% – запознати в значителна степен.

2.4% – експерти.

Данните разкриват значими регионални различия в степента на запознаване с процеса по ОВОС. Профилът на отговорите във вътрешността показва по-висока средна

информираност в сравнение с крайбрежните респонденти. Делът без никакви познания е значително по-нисък във вътрешността (22 % срещу 37 % по крайбрежието), а делът на хората с поне частично знание (нива 2–4) е по-висок. Това подсказва по-силна концентрация на експерти, администрация, консултанти и НПО във вътрешността (вкл. София и големите градове), които работят пряко с ОВОС.

5.2. Познаване на местообитанията на морската трева

На въпроса „Запознати ли сте с местообитанията на морската трева по българското Черноморско крайбрежие?“, данните показват, че общата информираност, относно местообитанията на морската трева по българското Черноморие е ограничена, въпреки значимостта на темата за крайбрежните екосистеми. Повечето респонденти не са запознати с местообитанията на морската трева. Само 20.7% заявяват, че са запознати, докато 43% посочват, че не са запознати. Значителна група (33.4%) проявява интерес, но липсват знания, което предполага потенциал за ангажиране чрез информационни кампании. Едва 2.8% не проявяват нито интерес, нито познания. Това разпределение подсказва, че темата е широко непозната, но не и неинтересна, което е благоприятна база за бъдещи комуникационни усилия. Съществува висок потенциал за повишаване на информираността чрез достъпни и разбираеми материали.

Регионалните различия са следните:

Вътрешност:

- Само 13.6% са запознати — значително по-малко от крайбрежието.
- 34.8% не са запознати — по-нисък дял спрямо крайбрежните участници.
- Най-голямата група (48.7%) е от респонденти с интерес, но без знания — почти половината.
- 2.9% нямат нито интерес, нито познания.

Крайбрежие:

- 22.4% са запознати — малко над средното ниво.
- 46.6% не са запознати — по-висок дял от очакваното за население, живеещо в близост до крайбрежни местообитания.
- 28.1% проявяват интерес без знания — по-нисък дял спрямо вътрешността.
- 2.9% нямат нито интерес, нито познания.

Този профил е показателен: непосредственото географско разположение не гарантира автоматично по-висока информираност. Сред крайбрежните респонденти нивото на познания е изненадващо ниско. Във вътрешността на страната се наблюдава много силен, но незадоволен интерес, което показва, че информацията за морските тревисти трудно достига до тези райони, но ако бъде предоставена, има висока степен на възприемчивост. В двете групи само около 3% декларира, че нямат нито интерес, нито знания. Това означава, че липсата на знание не се дължи на липса на интерес, а на недостатъчна информация и недостъпни материали.

От общо 1,552 респонденти, които са отговорили на въпроса: „Ако сте запознати с такива находища и сте имали възможност да ги наблюдавате, забелязали ли сте някакви промени в обхвата или състоянието им през последните години?“, преобладаващата част

(73.8%) посочват, че не могат да преценят дали са настъпили промени в обхвата или състоянието на находищата през последните години. Това показва ограничена информираност или липса на системни наблюдения сред широката общественост. Сред участниците, които все пак отчитат промяна, по-често се съобщава за намаляване на гъстотата (10%), отколкото за увеличаване (7%). Близък дял от респондентите (9.2%) не забелязват съществени изменения. Данните подсказват тенденция към по-скоро негативни промени сред информираните наблюдатели, макар и при относително малък брой отговори.

5.3. Познаване икономическата стойности на ролята на морските трев

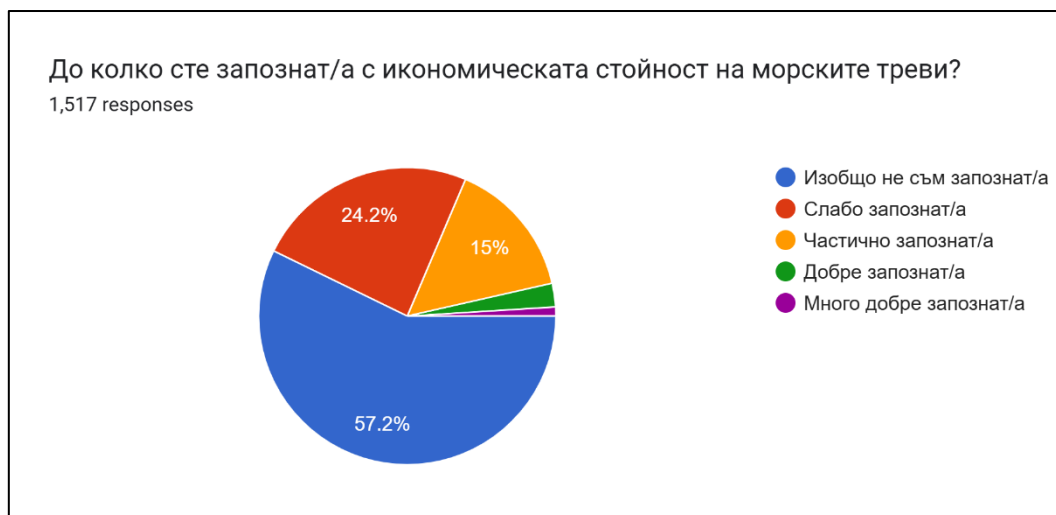
При въпроса за икономическата стойност на морските трев (от 0 „изобщо не съм запознат/а“ до 4 „много добре съм запознат/а“) общата картина е представена във Фиг.7. Резултатите ясно показват, че информираността за икономическата стойност на морските трев е изключително ниска сред респондентите. Най-голямата група – 57.2% – заявява, че изобщо не е запозната с темата (оценка 0), което представлява повече от половината участници. Това очертава значителен информационен дефицит, относно ролята на морските трев за екосистемните услуги, рибарството, туристическата привлекателност и крайбрежната защита. Допълнителни 24.2% се самоопределят като слабо запознати, а 15% – като частично запознати, което означава, че общо над 96% от извадката не разполага с добро или задълбочено знание по темата.

Само 2.6% твърдят, че са добре запознати, и едва 1% – че са много добре запознати. Делът на реално информираните респонденти е минимален, което подчертава, че темата е силно непозната в обществото, въпреки нейното значение за устойчивото управление на крайбрежните екосистеми.

Като цяло географското разпределение, при отговора на този въпрос, показва ясна нужда от повишаване на обществената информираност за икономическата роля на морските трев и потенциала им за екосистемни услуги, особено в контекста на климатичните и природозащитните политики:

- Вътрешност: 50.7% изобщо не са запознати; 31.6% – слабо; 14.8 % – частично; 2% – добре; 0.9 % – много добре.
- Крайбрежие: 59.6% изобщо не са запознати; 22.1 % – слабо; 14.8% – частично; 2.7% – добре; 0.9% – много добре.

И по крайбрежието, и във вътрешността над половината респонденти изобщо не са запознати с икономическата стойност на морските трев, което показва много сериозен информационен дефицит. Крайбрежните по-често са напълно незапознати (почти 60 %), докато във вътрешността има малко по-голям дял хора с поне минимално знание. Това подсказва, че дори хора, живеещи в непосредствена близост до морските трев, не са запознати с тяхната икономическа роля (за рибарство, туризъм, защита от ерозия и др.).

Фиг. 7. Познаване на икономическата стойност на морските треви

5.4. Познаване на морските треви като фактор за климата и на техните функции

Фиг. 8. Морските треви като фактор за климата

Резултатите (Фиг.8) показват ясно изразено доминиране на положителното възприятие за климаторегулиращата функция на морските треви - 90.8% от анкетираните (напълно и частично съгласни). Това предполага сравнително високо ниво на обществена информираност за важността на морските треви за улавяне и дългосрочно съхранение на органичен въглерод в седиментите и ключов компонент на „синия въглерод“. Наличието на 9.2 % напълно несъгласни респонденти подчертава необходимостта от целенасочена комуникация и популяризация на научно-обоснованата информация, относно „синия въглерод“, както и от повишаване на експертния капацитет на заинтересованите страни в крайбрежните общности.

В географски аспект в двете групи (крайбрежие и вътрешност) доминират положителните отговори. По крайбрежието 54.1 % са напълно съгласни, а 36.3% – частично съгласни, т.е. над 90% приемат тази роля. Във вътрешността 49.3% са напълно съгласни и 43.2% –

частично съгласни. Отрицателните отговори са под 10% и в двете групи. Това показва широко разпространено разбиране, че морските треви имат значение за климата като леко по-силната убеденост по крайбрежието може да се свърже с по-пряко наблюдение на екосистемните функции и на промените в морската среда.

На въпроса с кои функции на морските треви са познати близо половината от респондентите посочват поддържането на биоразнообразието (44,5 %), а около 40 % ги свързват с осигуряване на жизнена среда за морски организми (40.2 %) и улавяне на въглероден диоксид (39.9 %) (Фиг. 9). Значително по-слабо се разпознават ролята на морските треви за стабилизиране на крайбрежието (16.3 %) и за филтриране и пречистване на водата (21.6 %), а 29.6 % от участниците заявяват, че не познават нито една от посочените функции. Това показва, че общественото съзнание вече свързва морските треви предимно с биоразнообразието и в по-малка степен, с климата, но подценява тяхната роля за качеството на водата и защитата на бреговата линия – именно тези функции, които са ключови за туризма и местната икономика.

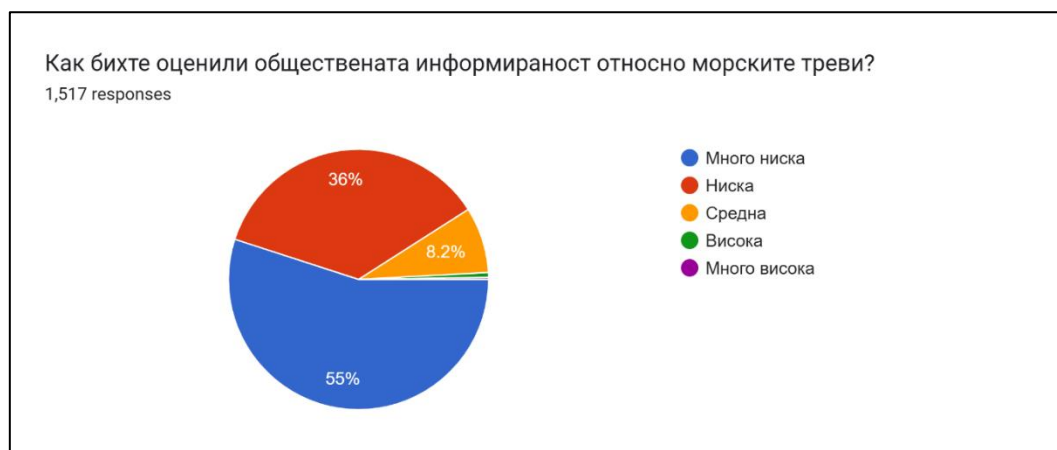
Фиг. 9. Познаваемост за функциите на морските треви

Резултатите подчертават необходимостта от целенасочени образователни кампании, насочени към повишаване на разпознаването на всички екосистемни функции на морските треви, включително защитата на бреговата линия и пречистването на водата – функции, които са критични за туризма, местната икономика и устойчивото управление на крайбрежните зони.

5.5. Обществена информираност, относно морските треви

Обществената осведоменост за морските треви е значително ограничена (Фиг. 10). Повече от половината от анкетираните (55%) не притежават никаква информация по темата, 36% демонстрират ниско ниво на информираност, 8.2% имат средно ниво на познания, а само 0.8% могат да се считат за добре информирани. Тези резултати показват, че знанието за морските треви сред населението е минимално, което може да затрудни усилията за тяхното опазване и устойчиво управление. Липсата на информираност предполага необходимост от целенасочени образователни и

информационни кампании, насочени към повишаване на общественото разбиране за екологичното и икономическото значение на морските треви.

Фиг. 10. Информираност за морските треви

Респондентите виждат повишаването на информираността за морските треви преди всичко като въпрос на образование и комуникация (Фиг.11): 65.5% посочват образователни програми като най-ефективна стратегия, а 51.7% – медийни кампании. Значим дял смятат, че са нужни и законодателни мерки (40.9%), както и стимули за рибарския и морския сектор (33.4%) и активно включване на местните общности (31.3%). Едва 2.1% заявяват, че нито една от предложените стратегии не би била ефективна. Това показва, че общественото мнение подкрепя комбиниран подход, в който образованието и медиите се съчетават с политика, икономически стимули и участие на местните общности, а скептицизмът към възможността за повишаване на информираността е минимален.

Фиг. 11. Стратегии за повишаване на информираността за морските треви

5.6. Правни регулации и защита на морските треви

На въпроса „Смятате ли, че съществуващите правни регулации са достатъчни за защитата на морските тревисти?“ – 45.5% от анкетираният заявяват, че не знаят, 18.7% считат, че регулациите са частично достатъчни, 26.4% смятат, че няма регулации, а едва 9.4% са наясно с тяхното съществуване и достатъчност (Фиг. 12). Това показва висока степен на незнание, относно правната рамка за опазване на морските тревисти и подчертава необходимостта от повишаване на обществената осведоменост и разясняване на съществуващите законови механизми за тяхната защита.

Фиг. 12. Достатъчност на правни регулации за защитата на морските тревисти

50.6% от анкетираният са на мнение, че морските тревисти следва да бъдат включвани в процедурите по ОВОС, 37% нямат мнение, а само 12.5% отговарят отрицателно (Фиг. 13). Резултатите показват, че макар осведомеността, относно морските тревисти да е ниска, има умерена подкрепа за интегрирането им в процесите на ОВОС, което отразява потенциал за включване на защитата на морските тревисти в нормативните процедури за опазване на околната среда.

Фиг. 13. Морските тревисти в процедурите за ОВОС

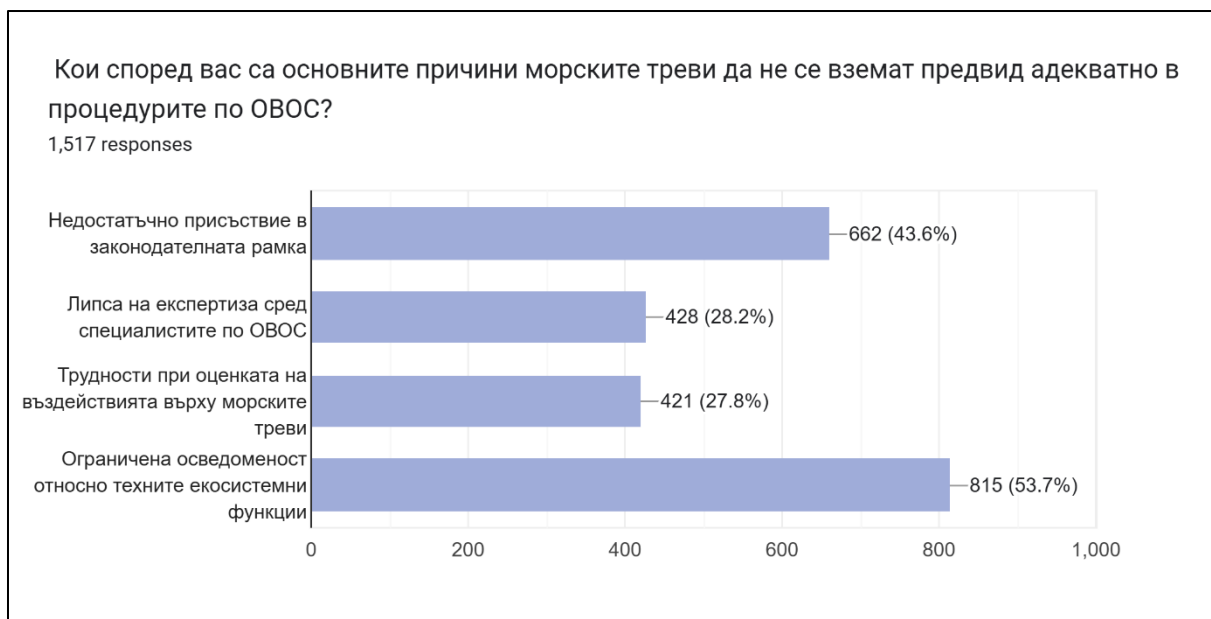
Почти половината от анкетираният (49.7%) са на мнение, че конкретни критерии за защита на морските тревисти в рамките на ОВОС са необходими. 39.8% не могат да се произнесат, което показва висока степен на несигурност или липса на достатъчна информация за механизми и стандарти за защита (Фиг. 14). Само 10.5% отговарят

утвърдително с „да“, което означава, че малка част от населението е запозната с необходимостта от конкретни и формализирани защитни мерки. Тези резултати подчертават два ключови аспекта: осъзнаване на нуждата от структурирани мерки за защита и липса на достатъчна информация и експертно познание. Това изисква насочени образователни кампании и повишаване на експертния капацитет на различните заинтересовани страни, включително местните общности и институциите, участващи в опазването на крайбрежната среда.

Фиг. 14. Конкретни защити за морските тревя

Над половината респонденти (53.7%) посочват като основна причина морските тревя да не се вземат предвид адекватно в процедурите по ОВОС - ограничената осведоменост, относно техните екосистемни функции, а 43.6% – недостатъчното им присъствие в законодателната рамка (Фиг. 15). Около една трета виждат проблема и като резултат от липса на експертиза сред специалистите по ОВОС (28.2%) и методологични трудности при оценката на въздействията върху морските тревя (27.8%). Това показва, че обществеността възприема неадекватното отчитане на морските тревя не като отделен пропуск, а като системен проблем, произтичащ от комбинация между дефицит на знания, непълна нормативна уредба и ограничен капацитет и инструменти в практиката по ОВОС.

Фиг. 15. Основни причини морските треви да не се вземат предвид адекватно в процедурите по ОВОС

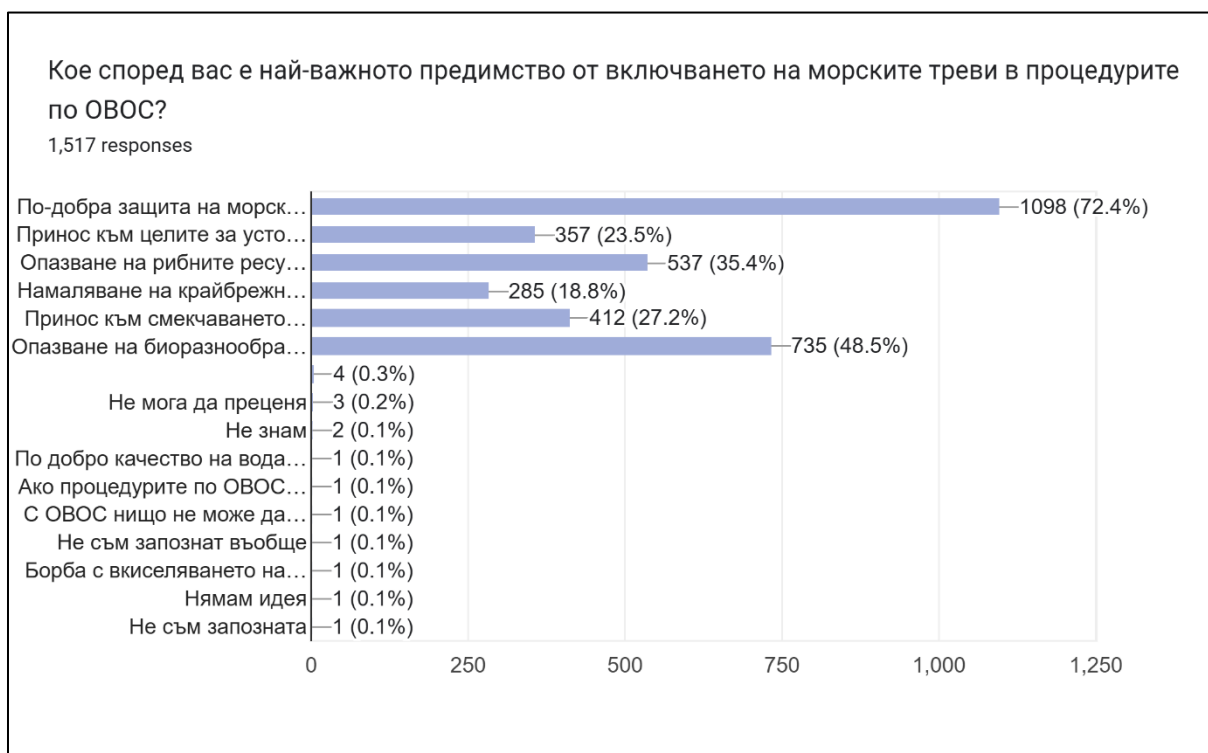

Фиг.16. Какви видове проекти според вас трябва задължително да се разглеждат морските треви в процедурите по ОВОС

Според резултатите от Фиг.16, близо две трети от респондентите (63.3 %) са на мнение, че това трябва да важи за всички крайбрежни и морски проекти, а още 13.4 % – поне за проектите с изпускане на отпадъчни води. Значително по-малки дялове биха ограничили разглеждането само до пристанища и яхтени пристанища, операции по драгиране или проекти за рекултивация, докато 10.8 % считат, че такова изискване изобщо не трябва да е задължително. В обобщение, данните показват ясно преобладаваща подкрепа за широк и предпазен обхват на ОВОС по отношение на морските треви, при който само малцинство защитава по-тесен или напълно либерален режим.

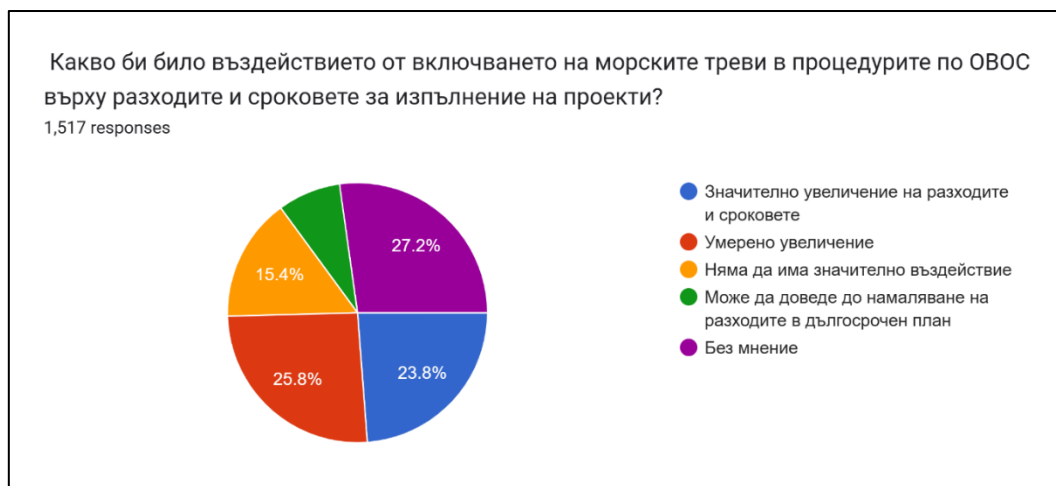
Според респондентите най-важното предимство от включването на морските треви в процедурите по ОВОС е по-добрата защита на морската среда – посочено от 72.4% (Фиг.17). На следващо място се нареждат опазването на биоразнообразието (48.5%), опазването на рибните ресурси (35.4%), приносът към смекчаването на климатичните

промени (27.2%), приносят към целите за устойчиво развитие (23.5 %) и намаляването на крайбрежната ерозия (18.8%). Други отговори, колебание или липса на мнение са под 1% от извадката, което показва, че общественото възприятие за ползите от включването на морските тревя в ОВОС е ясно ориентирано към екологична защита и съхраняване на морските ресурси, а климатичните и „устойчиво-развойните“ аргументи имат по-скоро допълваща роля.

Фиг.17. Най-важното предимство от включването на морските тревя в процедурите по ОВОС

Резултатите от Фиг.18 показват, че обществото очаква включването на морските тревя в ОВОС да има известен ефект върху разходите и сроковете, но нагласите са разпределени и нееднозначни. Почти половината респонденти предвиждат увеличение на разходите и сроковете – 23.8 % очакват значително, а 25.8% – умерено увеличение. В същото време 15.4% смятат, че няма да има съществено въздействие, а 7.8% дори очакват, че по-доброто планиране и предотвратяването на щети може да намали разходите в дългосрочен план. Относително най-големият дял – 27.2% – са без мнение, което отразява неопределеност и липса на достатъчно информация как подобно включване би се отразило на реалните проекти.

Фиг. 18. Ефект от включването на морските тревя в ОВОС върху разходите и сроковете

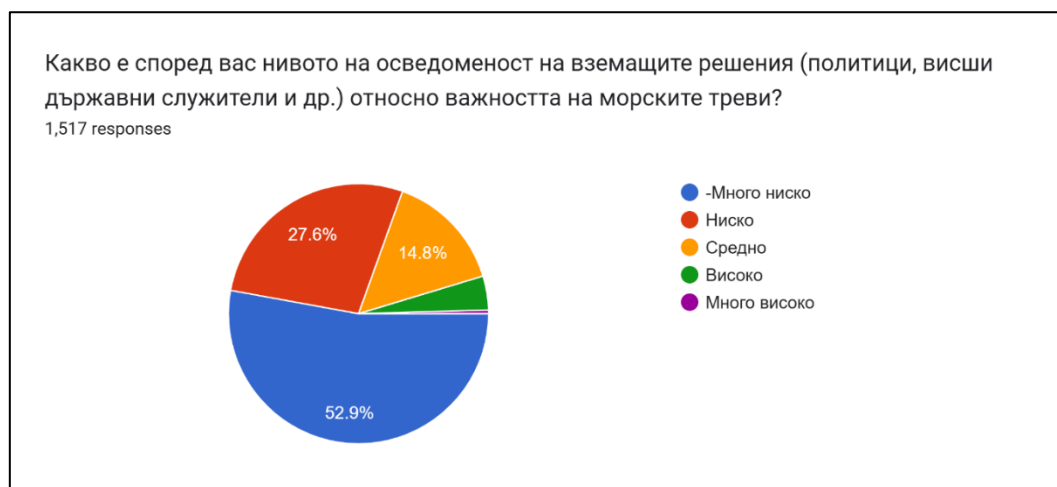
Респондентите виждат загубата на морските тревя преди всичко като заплаха за морските ресурси (Фиг.19): 76.7% посочват намаляването на рибните популации като най-важна последица, а 48.3% – увеличаването на въглеродните емисии, т.е. климатичния ефект. Около една трета (30.2%) свързват загубата на морски тревя с ускоряване на крайбрежната ерозия, докато само 6.7% изтъкват намаляването на приходите от туризъм като ключово последствие. Това показва, че общественото възприятие за риска е концентрирано върху екологичните и климатичните щети, докато икономическите ефекти върху туризма и крайбрежната инфраструктура остават по-слабо осъзнати.

Фиг.19. Последици от загубата на морските тревя

Нивото на осведоменост на вземащите решения, относно важността на морските тревя е изключително ниско: 52.9% го оценяват като много ниско, а още 27.6% – като ниско, докато едва 14.8% смятат, че е средно, 4.3% – високо и само 0.3% – много високо (Фиг. 20). Това означава, че над три четвърти от респондентите възприемат политиките и висшите държавни служители като недостатъчно информирани по темата, което

легитимира нуждата от целенасочени обучения, консултативни процеси и по-силно включване на експертната общност при формулирането на политики за морските тревии.

Фиг. 20. Осведоменост на вземащите решения, относно важността на морските тревии

Анкетираните подкрепят най-вече „твърдите“ и базови мерки за по-ефективно включване на морските тревии в процедурите по ОВОС (Фиг. 21): 49.9% са за включване на конкретни разпоредби за морските тревии в законодателството, а още 49.9% – за систематично картиране на териториите с морски тревии. На трето място с 45.4% се нарежда обучението на експерти по ОВОС, което показва ясно осъзната нужда от повишаване на професионалния капацитет. Допълнително 28.1 % подкрепят по-активно участие на обществеността, 24.3 % – засилване на правната защита на морските тревии, а 21.8% – ограничаване на развитието в чувствителни зони, докато 18% настояват за по-добро изчисляване и отчитане на икономическите ползи. Отрицателни или скептични отговори („не подкрепям никое“ и др.) са под 1%, което показва широк консенсус, че са необходими конкретни законодателни, научни и институционални стъпки за интегриране на морските тревии в ОВОС.

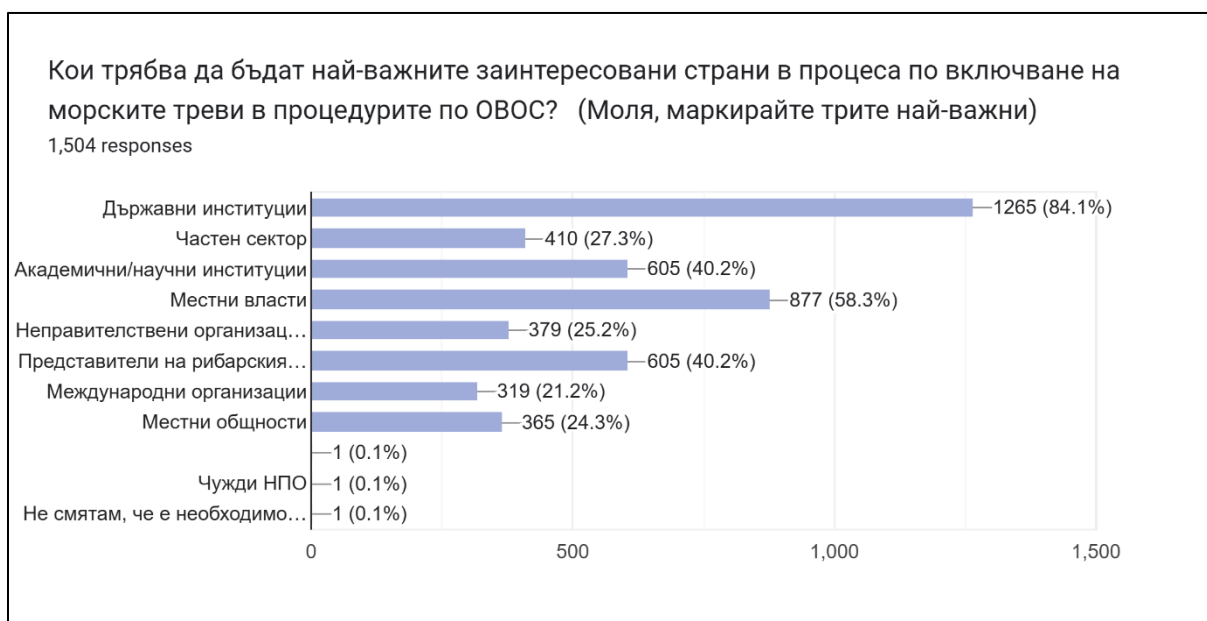
Фиг.21. Включване на морските тревя в процедурите по ОВОС

Резултатите (Фиг.22) показват, че мнозинството от участниците очакват включването на морските тревя в процедурите по ОВОС да има реален позитивен ефект върху опазването на крайбрежните и морските екосистеми: 33.8% смятат, че то ще допринесе умерено, 27.5% – значително, а 7.5 % – в много голяма степен (общо 68.8% с ясно позитивно очакване). По-малко са скептичните – 19.6 % вярват, че ефектът ще е малък, а 11.6% – че изобщо няма да допринесе, което показва по-скоро доверие в потенциала на ОВОС като инструмент за защита на морските тревя, стига да бъде прилаган адекватно.

Фиг.22. Включването на морските тревя в процедурите по ОВОС за опазването на крайбрежните и морските екосистеми

Според респондентите (Фиг. 23) ключовата роля в процеса по включване на морските треви в ОВОС трябва да бъде на държавните институции – посочени от 84.1%, и на местните власти – 58.3%. На следващо ниво са академичните/научните институции и представителите на рибарския и морския сектор, всяка с по 40.2%, което показва очакване процесът да се опира едновременно на наука и на практическо, „теренно“ знание. Частният сектор (27.3%), местните общности (24.3%), НПО (25.2%) и международните организации (21.2%) се възприемат като важни, но по-скоро допълващи участници. Практически липсват мнения, че не е необходимо да има такива заинтересовани страни (0.1%), което показва широк консенсус за многостранно участие, водено от държавата и местните власти, с активен принос на науката и рибарския/морски сектор.

Фиг. 23. Ключовата роля в процеса по включване на морските треви в ОВОС

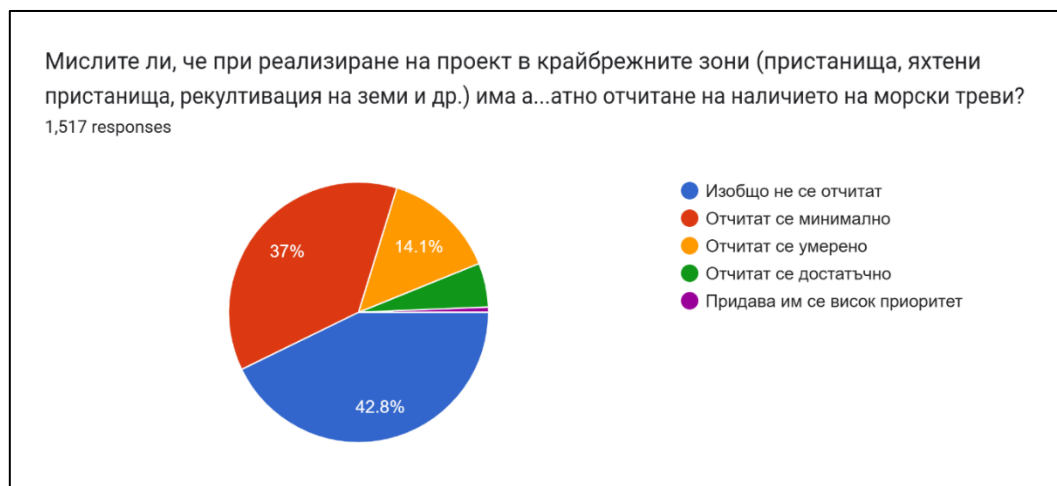

Фиг.24. Отношение към включването на морските треви в процедурите по ОВОС

Общото отношение към включването на морските треви в процедурите по ОВОС е ясно положително (Фиг.24): 31% от респондентите го напълно подкрепят, а още 33.2% го

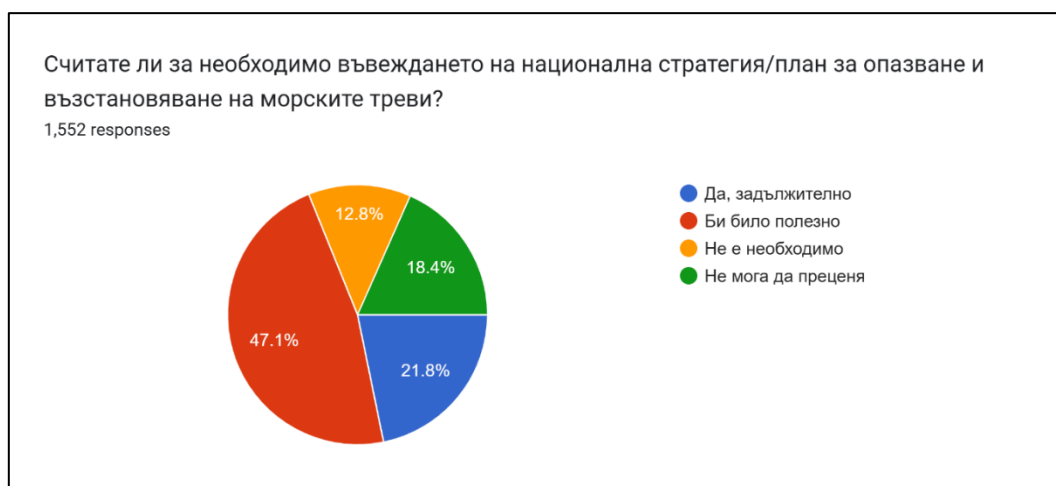
подкрепят, т.е. общо 64.2% са в подкрепа. Около една четвърт (25.4%) нямат изградено мнение, докато 8.9% не подкрепят и едва около 1% категорично не подкрепят подобна стъпка. В открития въпрос, 43 респонденти изразяват мнения, които дават по-задълбочена представа за обществения интерес, очаквания и нужди във връзка с оценката на въздействието върху околната среда (ОВОС) и мястото на морските тревя в този процес. Коментарите могат да бъдат групирани в няколко основни направления: подкрепа за по-строга регулация, необходимост от по-добра информираност, предложения за конкретни мерки и изразени съмнения или условна подкрепа.

На въпроса „Мислите ли, че при реализиране на проекти в крайбрежните зони (пристанища, яхтени пристанища, рекултивация на земи и др.) се отчита адекватно наличието на морски тревя?“ резултатите показват, че общественото възприемане за ефективността на процедурите за оценка на въздействието върху околната среда и интегрирането на екологичните критерии е силно ограничено (Фиг. 25). Липсва адекватно включване на морските тревя за почти 80% от анкетираните, които възприемат, че екосистемните компоненти като морските тревя не се вземат предвид или се отчитат недостатъчно при планирането и реализацията на крайбрежни проекти. Резултатите показват необходимост от по-строги стандарти и конкретни критерии за включване на морските тревя в процесите на оценка на въздействието върху околната среда и в управленските практики при инфраструктурни проекти. Ниската оценка на адекватното отчитане на морските тревя подчертава нуждата от по-ясна комуникация към обществеността, относно процедурите и мерките за защита на крайбрежните екосистеми, както и засилено участие на местните общности и заинтересовани страни в мониторинга и оценката на проектите.

Фиг.25. Мнение за при реализиране на проекти в крайбрежните зони (пристанища, яхтени пристанища, рекултивация на земи и др.) да се отчита адекватно наличието на морски тревя

5.7. Подкрепа за национална стратегия

Фиг. 26. Обществена подкрепа за разработването на национална стратегия/план за опазване и възстановяване на морските тревии

Резултатите на въпроса от Фиг. 26 ясно показват преобладаваща обществена подкрепа за разработването на национална стратегия/план за опазване и възстановяване на морските тревии. Почти 69% от анкетираните смятат, че подобен документ е необходим или поне би бил полезен (47.1% – „би било полезно“, 21.8% – „да, задължително“), което очертава силно очакване за по-целенасочени и координирани политики в тази област. Делът на респондентите, които считат, че стратегията не е необходима, е сравнително малък (12.8%), докато 18.4% не могат да преценят, което подсказва нужда от допълнителна информираност и комуникация, относно ролята и значението на морските тревии. Като цяло данните подкрепят аргумента за въвеждане на стратегическа рамка на национално ниво. При респондентите без никакви познания за ОВОС само 11.3% смятат, че национална стратегия/план е задължителен, 42.3% я намират за „полезна“, 14.4% – за „ненужна“, а 32% не могат да преценят. При експертите - 42.1% са за „задължителна“ стратегия, 34.2% – за „полезна“, 15.8% – я смятат за „ненужна“, а само 7.9 % не могат да преценят. Това показва, че с нарастване на знанията за ОВОС намалява несигурността („не мога да преценя“) и нараства делът на тези, които подкрепят задължителни стратегически документи. Тоест информираните респонденти са по-склонни да настояват за по-ясни и твърди рамки за опазване.

Относно необходимостта от национална стратегия/план за опазване на морските тревии се получава, участниците от вътрешността по-често настояват за „твърда“ мярка – задължителна национална стратегия или план (32.8% срещу 17.8% по крайбрежието). Крайбрежните са по-колебливи – по-често казват „не мога да преценя“ и почти два пъти по-често смятат, че стратегия „не е необходима“. Това може да отразява едновременно известно умора от нормативни промени, недоверие към ефективността им и по-силно преплитане с локални икономически интереси.

Фиг. 27. Необходимост за създаване на междуинституционална работна група за разработване на законодателни предложения, относно морските треви

Резултатите от Фиг. 27 показват наличие на подкрепа за създаване на междуинституционална работна група, но и известна несигурност сред респондентите. Най-голям дял (44.1%) считат, че такава група е необходима, което подчертава осъзнаването на нуждата от координирани усилия между институциите при разработването на законодателни предложения за морските треви. Същевременно високият процент на отговорилите „не мога да преценя“ (39.4%) показва дефицит на информация или яснота, относно ролята, мандата и ползите от подобен механизъм. Отрицателните отговори са относително малко (16.5%), което означава, че липсва силна съпротива срещу идеята. Като цяло данните очертават потенциал за обществена подкрепа, която може да бъде засилена чрез по-добро разясняване на процеса и значението на междуинституционалното сътрудничество.

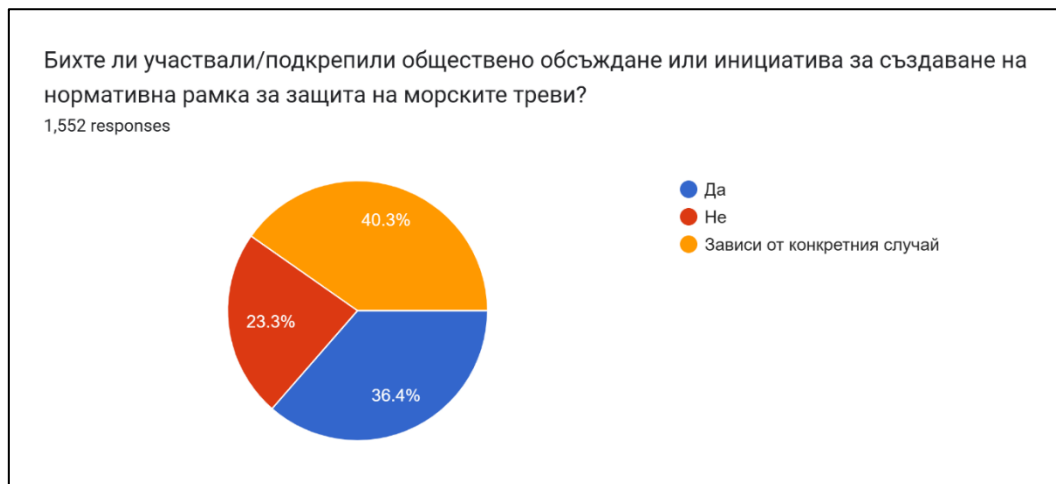
На този въпрос, респондентите от вътрешността на България са по-еднозначно положителни:

- Крайбрежие: 3.8 % – „Да“; 41,1 % – „Не мога да преценя“; 19 % – „Не“.
- Вътрешност/ друга БГ: 55.7 % – „Да“; 34.2 % – „Не мога да преценя“; 10.1 % – „Не“.

Тук ясно се вижда, че по-информираните и по-често включени в институционални процеси респонденти (характерни за вътрешността) по-често подкрепят създаването на формална междуинституционална структура, докато крайбрежните са по-несигурни или скептични. Като цяло резултатите сочат потенциал за подкрепа, но и необходимост от по-добро разясняване на ползите от междуинституционалното сътрудничество.

Данните от Фиг. 28 показват по-скоро умерена, но обещаваща готовност за участие и подкрепа. Над една трета от респондентите (36.4%) заявяват ясно, че биха участвали или подкрепили обществено обсъждане или инициатива за създаване на нормативна рамка за защита на морските треви. Значителен дял (40.3%) посочват „зависи“, което подсказва, че участието им би било обусловено от фактори като яснота на целите, формата на инициативата, ангажираните институции и очакваното реално въздействие. Отказът от участие е сравнително ограничен (23.3%), което показва, че активна съпротива липсва.

Като цяло резултатите сочат потенциал за мобилизиране на по-широка подкрепа при добре структурирано, прозрачно и смислено обществено обсъждане.

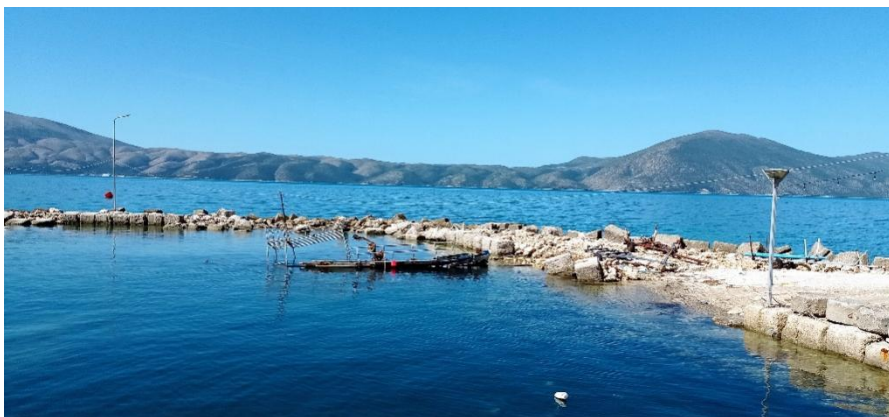
Фиг. 28. Готовност за участие/подкрепа на обществено обсъждане или инициатива за създаване на нормативна рамка за защита на морските треви

По региони готовността за участие или подкрепа на обществени обсъждания за морските треви се наблюдава следното:

Крайбрежие: 33.6 % – „Да“; 39.2 % – „Зависи от случая“; 27.3 % – „Не“.

Вътрешност: 44.1 % – „Да“; 43,2 % – „Зависи от случая“; 12.8 % – „Не“.

Респондентите от вътрешността са по-често готови да участват активно (44.1 % срещу 33.6% по крайбрежието) и по-рядко заявяват, че не биха участвали (12.8 % срещу 27.3 %). Това подсказва, че крайбрежните, макар и най-засегнати, могат да бъдат по-резервирани към формални процеси, вероятно поради недоверие или усещане, че решенията така или иначе се вземат без реално влияние от местните.

6. Обратна връзка от респондентите

В края на анкетното проучване участниците доброволно предоставят положителна или отрицателна обратна връзка, относно съдържанието, структурата и начина на провеждане на интервюто. Общо 56 респонденти са предоставили коментари, които могат да се обобщят в няколко основни тематични направления: положителни впечатления, критики и препоръки за подобрене, както и предложения, свързани с информираността и практическото приложение на събраните данни.

6.1. Положителна обратна връзка

Значителна част от участниците споделят положителни впечатления от анкетното интервю. Най-често изразяваните коментари включват, че анкетата е интересна, полезна и информативна, повдига важна и често пренебрегвана екологична тема. Според други въпросите са ясно формулирани, дават възможност за изразяване на лични мнения и стимулират респондентите да се замислят по въпроси, с които не са били запознати. Някои респонденти отбелязват, че анкетата ги е мотивирала да потърсят допълнителна информация за морските треви и тяхното значение. Отчетена е подкрепа за провеждането на подобни инициативи, като се подчертава необходимостта от повече обществени проучвания и дискусии по темата. Един от отзивите включва предложение за обмен на информация с научни институции, както и споделяне на съществуващи бази данни за морските треви, което допълнително подчертава научния интерес към темата.

6.2. Критики и предизвикателства

Част от респондентите посочват аспекти, които биха могли да бъдат подобрени. Основните критични коментари се отнасят до:

- Дължината на анкетата – значителен брой участници я определят като твърде дълга, с много въпроси, което може да доведе до загуба на внимание и по-малко коректни отговори в края.
- Повторяемост на въпроси – някои респонденти възприемат определени въпроси като сходни или дублиращи се.
- Липса на отговор „не знам“ или „нямам мнение“ при част от въпросите, което според някои участници може да доведе до подвеждащи резултати.
- Специфичност на темата – анкетата е възприета като прекалено специализирана за широката публика.
- Забележки, относно логическата последователност на въпросите.

Направените от респондентите критични бележки могат да бъдат обяснени с възприетия методологичен подход на изследването. Относително големият брой въпроси и възприеманата дължина на анкетата отразяват стремежа да бъдат обхванати множество измерения на разглеждания проблем, включително екологични знания, икономически възприятия, информираност за правната рамка, нагласи и аспекти, свързани с управлението. Подобен комплексен дизайн неизбежно увеличава натоварването на респондентите, но е сметен за необходим с оглед сложността на опазването на морските треви и тяхното интегриране в процедурите по Оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС).

Частичното припокриване или сходство между някои въпроси е въведено умишлено с цел проверка на последователността на отговорите в различни тематични контексти и възможност за кръстосана валидация на нагласите и нивата на информираност. Липсата на опции „не знам“ или „нямам мнение“ при част от въпросите има за цел да стимулира заемането на позиция, особено по нормативни и политически въпроси; същевременно този подход може да е повишил усещането за несигурност сред по-слабо информираните участници.

Възприеманата висока степен на специфичност на темата е в съответствие с експертно ориентирания характер на някои раздели от анкетата, които са насочени към генериране на информация, релевантна за разработването на политики и подобряване на регулаторните механизми, а не единствено към обща информираност. Накрая, забележките, свързани с логическата последователност на въпросите и наличието на дребни технически неточности, отразяват практическите предизвикателства при провеждането на мащабно, многотематично анкетно проучване и предоставят полезни насоки за бъдещо усъвършенстване на инструмента. Като цяло идентифицираните ограничения представляват типични компромиси между аналитична дълбочина и удобство за респондентите при експлораторни, политически ориентирани изследвания и не подкопават валидността на получените резултати, а по-скоро допринасят за подобряване на методологията в бъдещи изследвания.

6.3. Препоръки за подобрене

Респондентите формулират редица конкретни предложения, които могат да бъдат използвани при бъдещи анкетни проучвания:

- Включване на кратко въведение с базова информация за морските треви и тяхната екологична роля.
- Добавяне на линк към информационни материали, който да улеснява по-незапознатите участници.
- Оптимизация на въпросите - включително намаляване на броя им, групиране по тематични блокове и избягване на повторяемост.
- Предоставяне на възможност за избор на ограничен брой отговори при приоритизация, с цел по-ясно идентифициране на приоритети.

Няколко респонденти насочват вниманието към други свързани екологични проблеми, например натрупването на водорасли по плажните ивици и ролята на концесионерите за тяхното управление. Това показва, че анкетата е провокирала по-широка дискусия за морските екосистеми и възприятията на обществото за тяхното състояние.

7. Заключение и препоръки

Резултатите от анкетното проучване показват ясно изразени различия в нивото на информираност, нагласите и подкрепата за управленски мерки, свързани с морските треви, в зависимост от регионалната принадлежност, образованието и професионалния профил на респондентите. Около три четвърти от участниците живеят в крайбрежни

райони, което осигурява силен „глас на място“, но в проучването е представен и значим дял респонденти от вътрешността на страната и от чужбина.

Крайбрежните респонденти демонстрират по-добро познаване на реалните местообитания на морските треви, но са по-слабо запознати с процедурите по ОВОС и с икономическата стойност на тези екосистеми. За разлика от тях, участниците от вътрешността на страната, особено тези с висше образование и работещи в академични, административни и неправителствени организации, показват по-добро разбиране на нормативните и икономическите аспекти и по-често подкрепят по-строги управленски и регулаторни мерки.

Проучването разкрива сериозен информационен дефицит, относно икономическата стойност на морските треви. Това показва, че дори хора, живеещи в непосредствена близост до тези местообитания, често не осъзнават тяхната роля за рибарството, туризма, качеството на водите и защитата от брегова ерозия. Общественото възприятие свързва морските треви основно с биоразнообразието и климатичните процеси, докато икономическите и социалните ползи остават по-слабо разпознати.

Голяма част от активните отговори изразяват категорична позиция, че морските треви трябва да бъдат интегрирани в процедурите по ОВОС като чувствителен и уязвим тип местообитание с ключово значение за крайбрежните екосистеми. Респондентите подчертават необходимостта от комбиниране на правни инструменти, научни изследвания и експертно участие, а част от тях настояват за още по-строги мерки, включително ограничаване или забрана на дейности в обхвата на находищата на морски треви. Данните ясно показват, че с нарастване на информираността се увеличава и подкрепата за мерки, както и готовността за участие в обществени обсъждания.

Респондентите идентифицират повишаването на информираността като ключов приоритет. Образователните програми и целенасочените комуникационни кампании се посочват като най-ефективни инструменти, допълвани от законодателни мерки, стимули за рибарския и морския сектор и активно включване на местните общности. Профилът на отговорите показва, че общественото разбиране за ОВОС остава ограничено и концентрирано в тесен кръг от експерти, като във вътрешността на страната е налице по-висока средна информираност поради концентрацията на институционален и експертен капацитет.

Темата за морските треви остава широко непозната, но не и неинтересна, което създава благоприятна основа за бъдещи информационни и образователни усилия. Обществеността възприема недостатъчното отчитане на морските треви в ОВОС не като единичен пропуск, а като системен проблем, свързан с дефицит на знания, непълна нормативна уредба и ограничен капацитет в практиката. В същото време над три четвърти от респондентите смятат, че политиките и висшите държавни служители не разполагат с достатъчно знания по темата, което подчертава необходимостта от целенасочени обучения и по-активно включване на експертната общност в процеса на вземане на решения.

В заключение, резултатите показват **наличие на значителен информационен дефицит** и подчертават **необходимостта от съчетаване на институционално укрепване и целенасочени информационни и образователни инициативи за по-ефективно опазване на морските треви в Черно море**. Препоръчва се **засилено сътрудничество с експертни общности и компетентни институции за подобряване на нормативната рамка и стратегическото планиране, както и разработване на фокусирани комуникационни и образователни кампании, насочени към крайбрежните общности и местните заинтересовани страни, които ежедневно взаимодействат с тези местообитания, но често не са запознати с пълната им екологична и икономическа значимост**.